

KALAUZ

AZ EMBERBARÁTI OKTATÁS ÉS NEVELÉS TERÉN. HAVI FOLYÓIRAT.

A testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület hivatalos közlönye.

A lap 1-3-5-7-9 számait

az egyesület tagjai tagsági díjuk fejében kapják.

Megjelenik július és augusztus kivételével minden hó utolsó napján.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:	Felelős szerkesztő és kiadó:	HIRDETÉSEK ÁRA:
Egész évre . . . 2 frt 50 kr.	Scherer István	Soronkint 15 kr.
Egyes szám ára: . . 25 kr.	Budapest, VIII., Sándor-utca 38.	Bélyegilleték 30 kr.

TARTALOM: Visszapillantás. — Fegyelem a siketnéma-iskolában. *Herodek Károly.* — szemle. — s. — Külföldi szemle. — Vegyesek. — Hirdetések.

Visszapillantás.

Tizedik évfolyamunkat rekesztjük be a mai számmal.

Nem tehetjük ezt annélkül, hogy őszinte köszönettel ne adózzunk, első sorban munkatársainknak, a kiknek önzetlen támogatása és közreműködése tette lehetővé, hogy ez idő alatt a nagyon elhagyatott siketnéma oktatás-ügy égető kérdései megvitatás tárgyává tétettek s annak folytán egy-egy szerény lépéssel mi is előbbre vihattuk ezt az ügyet, továbbá mindazon tényezőknek, a melyeknek buzdító érdeklődése munkakedvünket ébren tartotta és fokozta.

Nem a mi feladatunk, hogy kritikát gyakoroljunk önmagunk munkássága felett; mi csak annyit mondhatunk, hogy jóakaratunkkal, a siketnémák ügye iránti érdeklődésünkkel az a vágyunk párosult, hogy mentül többet tehessünk érdekükben. Mennyiben sikerült ezt elérnünk, vannak-e sikereink, ezt nyugodt lelkiismerettel bocsátjuk az elfogulatlan utókor ítélete alá.

Lapunk megalapításánál nehéz küzdelmek vártak reánk.

A siketnéma-oktatásügy akkor kezdett az újabb irányban reformálódni. A módszer az átalakulás phasisain ment keresztül. A németek fejlett irodalma egész súlyával

ránehezedett az oktatás irányára s annak elnémetesedése csak apró körülményeken múlt. Részben azon, hogy a termékek átültetése a szakemberek csekély száma miatt a nyomda kiadásának fedezését sem helyezte kilátásba s így a német kézi- és tankönyvek lefordítására senki sem vállalkozott, részben pedig azon is, hogy a vegyes módszernek — nem hivei — hanem csak megszokott munkásai, nem barátokztak meg teljesen a német módszerrel.

Ebbe az időbe esett lapunk megalapítása. Már kezdetől fogva kizártuk a szolgálai utánzását mindannak, a mi idegen. Sokkal könnyebb dolgunk lett volna, ha a külföldi cikkek lefordítását közöltük volna, mi azonban minden ilyen ajánlatnak eleve útját zártuk, kimondván, hogy inkább gyengébb magyar cikkeket hozunk, semhogy fordításokkal töltsük meg azt a lapot, mely a magyar siketnéma-tanításnak nemzeti alapon való tovább fejlesztéseért küzd.

Azt hiszszük, programunkat ebben az irányban beváltottuk. Nem zárkóztunk ugyan el attól, hogv a külföld viszonyait ismertessük, hogy az ott felmerült irányzatokat méltassuk, de ennél tovább nem mentünk.

Feladatunkul tüztük ki ennek az ügynek a népszerűsítését is. Ebben az irányban működni különösen a legutóbbi időben adatott meg az alkalom, midőn lapunk a „Testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület“ hivatalos közlönyévé lett. Ennek a változásnak a fontosságára rámutatott ez évfolyamunk első számában Rakovszky István v. b. t. t. úr ő Nagyméltósága, az egyesület elnöke.

Hogy ezáltal tágabb térre léptünk, felölelvén a siketnémák oktatás ügyén kívül még a vakok és hülyék ügyét is, azért nem kevesebb szeretettel folytattuk a siketnémák ügyén való munkálkodást is s azt hiszszük, minden irányban értünk el némi eredményeket.

A jövőben is megtartjuk lapunk eddigi irányát.

Kiváló súlyt fogunk helyezni arra, hogy cikkeink a siketnémák, vakok és hülyék oktatásügyét illetőleg nemzeti irányban legyenek írva, hogy a mikor a meglevő alapon tovább fejlesztésről van szó, ez ne legyen idegenből másolt.

De nagy súlyt helyezünk arra is, hogy tájékoztató czikkeink olvasó közönségünk figyelmét lekössék s érdeket ébresztszenek ezen szerencsétlenek ügye iránt s így reméljük, hogy a hazai kiválóbb szakférfiak közreműködésével, a kiknek szives támogatásával végeztük eddig is nehéz és fárasztó munkánkat, a jövőben még inkább szolgálhatjuk az emberbaráti oktatásügyet s még fokozottabb eredményekről számolhatunk be a jövő decennium végével.

Budapest, 1897. június hó.

A „Kalauz“ szerkesztősége.

Fegyelem a siketnéma-iskolában.

Arról a fegyelemről írok, melyről Comenius, a híres mester így nyilatkozott: az iskola fegyelem nélkül olyan, mint a malom víz nélkül.

A mi siketnémáink vajmi kevesen részesülnek a nevelés jótékony áldásában; s bizony igen szomorú képet nyer az, a ki a sok ezer siketnémát az érzékű társával összehasonlítja. A négy érzékű siketnémán, kire nem hat a szó nevelő, fegyelmező ereje, a míg az iskolába kerül a nevelés és fegyelmezés teljes hiányát kell tapasztalnunk. Ez onnan van, hogy a legtöbb szülő egyáltalában nem ért a nevelés munkájához.

A nevelés és a fegyelem kezdődjék korán, minden bizonynyal akkor, mikor a gyermek mást tesz, mint a mit tennie kell.

A nevelésnek kell az alapot korán és jól megvetnie. Először is bele kell a növendéket illeszteni a maga környezetébe, vagyis arra kell nevelni, hogy tudja, mi illik hozzá és mi azon környezethez, melybe jut. Másodszor pedig akarátát kell oda nevelni, hogy egész lelki tartalmát magához és az erkölcsi közösség céljaihoz hiven kifejtse és alkalmazza.

Tapasztalati tény, hogy a siketnéma gyermeket vagy becéznek, úgy szólván majomszeretettel halmozzák el, vagy nem törődnek vele, vagy túlszigoruan büntetik, szóval ferde irányban nevelik.

A család ezen nevelését kell az iskolai neveléssel pótolni. Lélektani szükségesség, hogy e tekintetben is az átmenet a családi életből az iskolába lehetőleg észrevétlen legyen.

Nekünk, igaz, mindenekelőtt arra kell nevelnünk a növen-

déket, hogy magát minden tekintetben beletalálja azon közösségbe, melyhez tartozik; illem, rend, pontosság dolgában teljesen alávesse magát azon szabályoknak, melyek e közösségen uralkodnak.

Tény, hogy a kis növendékre a szokatlan hely, környezet oly idegenszerűleg hat, hogy első sorban kötelességünk azt a helyzetet, melyet az otthon nyújtott — mennyire lehet — megteremteni s szeretetteljes bánásmódunkkal, atyai jó indulatunkkal oda törekedni, hogy bennünk mintegy másik szülőre találjon. A bizalom felkeltése ez, melynek a fegyelmezés kezdetén elmaradnia nem szabad. Mint a sötét éjt megelőzi az alkony szenderítő homálya, úgy a fegyelmet a bizalom felkeltése.

Nézzük, mik lesznek azok az eszközök, melyekkel a kis siketnémet felbátoríthatjuk, otthoniassá tehetjük.

Míg az érzékszökeknél a szónak szivhez szóló ereje, az érzelem játszik nagy szerepet; addig nálunk az arczkifejezés, azok a kezdetleges jelek azon eszközök, melyekkel kedélyét felvidámíthatjuk, bátorságot, kedvet önthetünk bele. — Tehát barátságos arczkifejezés; valamely ismert játéknak felfrissítése stb. Az iskolában továbbá rendszerint vannak oly tárgyak, melyek ugyancsak a szülői házban is előfordulnak, ezeknek összehasonlítása igen jótékonyan hat; képeskönyvek, melyek úgy színezetük, mint változatos tartalmuknál fogva gyönyörködtetnek, igen alkalmasaknak bizonyultak; egyik-másik tud egy betűt, esetleg nevét leírni, sőt rajzolni (itt megjegyzem, ez alkalommal ne igyekezzünk a leírt, v. lerajzolt alakon javítani, mert ez csak kedvét lohaszthatna). Szóval ragadjunk meg minden alkalmat arra, hogy a kis siketnéma gyermekkel feledtessük az otthont, tegyük otthoniassá viselkedésében, használjunk fel minden alkalmat, hogy bennünk ne csak tanítóra, hanem igazi jóakarójára is találjon. Ne vegyük zokon, ha egyik-másik annyira bizalmas, hogy átölel vagy egyébként fejezi ki szeretetét, hanem inkább szolgáljon ez örömünkre, megnyugtatósunkra, mert ekkor elmondhatjuk, hogy munkánkat jól végeztük.

A míg így bizalmaskodunk, óvatosak legyünk, szörmentén járunk el. A midőn látja megelégedésünket, örömünket a véghez vittek fölött, igyekezzünk oda is hatni, hogy mi még mindig fölötte állunk, vagyis vegye észre, hogy van, ki őt ellenőrzi. Bizonyos dolgokat rendszeresen, határozottan kell megtennie, melyek alól ki nem bújhatik. Így kezdődik a fegyelmezés. A fegyelmezésnek tehát észrevétlenül kell belopódnia és nem erőszakosan s mi nagyobb tért hódítania.

A fegyelmezésnek egyes szokottabb s kínálkozó alakjai, melyek az oktatás kezdetén is alkalmazhatók ezek: — Állj fel menj oda, menj ide, jőjj ide! stb. — Kargyakorlatok. A kargyakorlatok még a lélekzés szabályozására is szerfölött alkalmasak.

Igy fejlődik a fegyelem, majd módosul s eme módosulást az eszközökben találjuk s ez eszközök: *a szoktatás és példaadás.*

Szoktatás a legfontosabb nevelési eszközök egyike.

„A szokás természetté válik“ mondja a közmondás. Ismer-
vén a szoktatás nevelési erejét, vigyáznunk kell, hogy minden
tettünk, cselekedetünk, mit a növendékkel véghez akarunk vitet-
ni, jól átgondolt, megfontolt legyen.

Ez igazságnak különösen nálunk kell érvényesülnie, jól
ismervén a siketnémának azon tulajdonságát, hogy nevelőjében
föltétlen bizalmat helyezvén, minden tettét magáévá teszi s
vajmi nehéz, sőt a lehetetlenséggel határos az esetleges rossz
tulajdonságokról leszoktatni.

A szoktatást illetőleg figyelnie kell a tanítónak: a paran-
csokra, jutalmazásra és a büntetésre.

Siketnémainknak meg van az a kémlelő, puhatoló termé-
szetük, hogy a tanítót kipróbálják, türelmét koczára teszik,
pedagogiai tudását latba vetik — emancipálni akarván magukat
a felügyelet alól, helyesebben szólva, az én-jüket szeretnék
előtérbe tolni. Itt, e helyt van alkalma a tanítónak nevelő-
képességét ragyogtatni, a midőn a kis siketnéma jóakaratu
figyelmeztetésünk daczára nem teljesíti a parancsunkat öntuda-
tosan, makacsul ellenszegül. A míg egyrészt műveletlenségének,
hozzáférhetetlenségének tudjuk be, addig másrészt önmagunkban
keressük az oknak okozatát. Épen ezért nem közönyös mit és
hogyan teszünk.

Parancsunk legyen határozott, ez az arczkifejezésben
tükröződjék.

Megtörténhetik számtalan esetben, hogy növendékünk nem
érti meg kívánságunkot, avatatlanság volna a dolog természete
szerint parancsunkat elégedetlenség kifejezésével, szenvedé-
lyesen, izmaink megfeszülésével ismételni. Az ilyesmi elfojtja
a készséget. Hogy az érthetlenséget elkerüljük, *ne sokat
parancsoljunk* egyidőben. „Hol sokat parancsolnak, ott sokat
vétkeznek“ jól megfontolandó közmondás.

Legyünk következetesek a parancsolásban. A következet-
lenség rendkívüli veszedelemmel jár nemcsak a nevelés terén,
hanem egyáltalában módszer, elvek stb. követésénél is. Tartsunk
a parancsolásban bizonyos határozott irányt, vezéreljenek elvek
és azért ne engedjük meg ma azt, mit tegnap eltiltottunk és
megfordítva. Sem rimánkodás, sem sirás, sem hízkeledés, sem
duzzogás el ne térítsen az egyszer kiadott parancstól.

Vajjon jól megértette-e a gyermek a parancsot, legegy-
szerűbben és legbiztosabban úgy győződhetik meg a tanító,
ha a kiadott parancsot a gyermekkel megismételteti, a meg-
győződés nagyobb hitelül egyes jelekkel (?? Szerk.) az értelem
súlypontját jelző szókat megmagyaráztatja. Ez azonban csak
akkor történhetik, ha már eleve a szó jelentésének birtokában

van, mindazonáltal kétsége támad, vajjon csakugyan érti-e azt, mit mond.

A ki e tényezőket figyelemre méltatja s annak mit parancsol, embere, vagyis azoknak teljesítését megköveteli, utána néz, akkor édesítő körülmény, egy kedves meglegedés buzdítja nehéz munkájában az: hogy örömmel csüngnek rajta növendékei.

Szükséges még ehhez, hogy mindkét fél kölcsönösen megismerje egymást, csak ez uton jöhet a tanító ahhoz a kulcshoz, melylyel a növendék szívét, kedélyét tetszése szerint vezeti. A növendék is akkor ragaszkodik igazán tanítójához, ha kiismerhette, ha látja, hogy az az ő javát a szíven hordja.

A parancs lelkiismeretes, pontos kifejezését a jutalmazás követi. Fegyelmezés tekintetéből mulhatatlanul szükségünk van a jutalmazásra. Mindazonáltal legjobb az olyan fegyelem s így azon iskola, mely csak ritkán szorul jutalmazásra és büntetésre.

A jutalmazásnak háromféle nemét különböztetjük meg u. m. a meglegedés nyilvánítását; a kitüntetést és ajándékok osztogatását.

Minél bensőbb viszony fejlődik ki a nevelő és a nevelendő között; minél inkább ismeri el a gyermek nevelője tevékenységét: annál szívesebben hajtja akarátát a nevelő akarata alá; annál készségesebben követi szavát; annál nagyobb súlyt fektet nevelőjének jóindulatára; annál jobban megbecsüli szeretetét s annál inkább igyekszik meglegedését megnyerni s maga részére biztosítani.

Midőn tesz, vesz, dolgozik, minket mindig figyelemmel kísér s ha látja, hogy arczuokon, szemünkben a meglegedés tüze ég, csak emeli s fokozza a gyermek kedvét.

A hideg és mogorva arcú nevelő eltaszítja magától a gyermeket, ellenszenvet és makacsságát hívja ki. Az ilyen nevelő semmit sem tud azon varázshatalomról, melyet egy barátságos szó, egy-egy nyájas arczkifejezés a gyermekek szívére gyakorolni képes.

És midőn a tettek mezejére vittük növendékeinket, ne hagyjuk el jutalmazatlanul, dicséret legyen munkájuk bére. Egy „jól van“, — „ma szorgalmas voltál“ stb. párosítva nyájas tekintettel, tökéletesen betölti a siketnéma növendék szívét.

A kitüntetésnél jelszónk legyen.

Csak az igazi érdemet tüntessük ki.

Kitüntetéssel nem szabad pazarul bánnunk, mert míg egy részt értéktelenné válik, addig a gyermeket követelővé tesszük.

Továbbá arra kell figyelni, hogy a gyermek önbecsérzete dicsvágygyá, öntetszelgéssé, göggé ne fajuljon.

A jutalmazás harmadik ága az ajándékok osztása.

A míg a kitüntetés az igazi érdem elismerésének záloga,

addig az ajándékozás a kitüntetések összegének letéte. — Miben nyilvánul az ajándék? Valamely kedves tárgynak a növendék részére való átengedéseben. Az a kérdés merül fel, hogy ki érdemli meg azt, hogyan és mikor kell azt tenni.

Megérdemli minden kitartó szorgalmú tanuló, minden jó viseletű növendék, ki tehát nemcsak bizonyos alkalmakkor, hanem állandóan az. Nem tévesztendő szem elől, hogy csakis a valódi érdem, nem az, ki tehetségei folytán vagy egyébként mintegy játszva szerzi meg azt, mit társai hosszas fáradság útján érhetnek csak el, méltó a jutalomra. Inkább sohase jutalmazunk, hogysem igazságtalanul tegyük azt, mert a gyermek önbecsérzetét sértjük meg, esetleg érzéktelenné tesszük a további nemes tettekre.

A gyermek sokszor nem a tárgyban, hanem azon szándékban, melylyel azt átnyújtottuk, keresi s becsüli meg az ajándék értékét, mint ezt a szegénysorsú gyermekek példája eléggé illusztrálja. Azért tehát, ha azt akarjuk, hogy a nyújtott ajándék megtegye a kellő hatást, mindig kísérje azt azon belső meglegedés, melyet buzgalmukkal nekünk okoztak, s melynek külsőképen is szükségkép meg kell nyilatkoznia.

Igen sokan és sokszor az ajándék osztását bizonyos ünnepestélyes alkalmakhoz kötik pl. karácsony, husvét, névnap stb. Ez helyeslendő. *Ilyen alkalmakkor minden, mit a gyermek ajándéknak nyer, a nevelő szeretetének kifolyásaként kell, hogy tünjék fel s így lehetetlenné teszi a növendékek netalán követelő föllépését.*

A fegyelmezés eszközához tartozik a büntetés is.

Minden intézkedés, mely által a gyermekkel kellemetlen módon éreztetjük rossz tetteit, mely által őt a rossztól visszafertani és erre való hajlamait csökkenteni és elfojtani törekszünk: *büntetés.*

A jutalmazás a csemegéhez, a büntetés orvossághoz hasonlítható.

A legjobb viseletű gyermekkel is megtörténik, hogy kötelességéről megfeledkezik, a hirtelenkedés, könnyelműség a rendes utról letérítik. Az ilyennel szemben a büntetés legkisebb fokát kell alkalmaznunk, az elégedetlenség nyilvánítását a figyelmeztetés, intés, helytelenítés, rosszalás alakjában.

Valahányszor az említett büntetések elégtelennek bizonyultak, hathatósabb eszközhöz kell nyúlunk s ezt a megszügyenítésben találjuk fel.

Végre a büntetés harmadik fokáról szölok s itt különösen kiemelve, a testi büntetésről.

Kant azt mondja: nincs nevelés tisztelet nélkül, nincs tisztelet tekintély nélkül s nincs tekintély szabály nélkül. Ha ez elengedhetlent számunkra biztosítani akarjuk, föltétlenül fel kell használnunk minden eszközt megszerzésére és állandosítására, tartozzék bár a megfélemlítő büntetések sorába.

Midőn a gyermekre a fenyegetés is hatástalanná válik, a testi büntetéshez folyamodunk, melynek egyik fontos célja, a gyermeknek testi fájdalmat okozva, a rossztól visszatartani. (? Szerk.)

A testi büntetés alkalmazásánál figyeljünk a következőkre:

A könnyelműségből, vigyázatlanságból s hirtelenségből származó tetteket nem szabad testileg büntetni. Így tehát csak a makacsságot, ellenszegülést, hazugságot, lopást, verekedést, lustaságot.

Indulatosan, haragosan ne hajtsuk végre a testi büntetést, de hidegen s egykedvűen, mint hajdú se viselje magát a nevelő.

Általában két elengedhetlen kelléke van a foganatos büntetésnek: a bizonyosság és gyorsaság. Ha a növendék bizonyos benne, hogy ilyen v. amolyan hibájáért okvetlenül megbüntetik, tartózkodni fog a hibától; csakhogy járjon ezzel a gyorsaság is, hogy t. i. ne hetek múltán, hanem rövid idő alatt kapja meg a büntetést. Gyorsaság nélkül a bizonyosság elveszti félemlítő hatását. Hiszen a halál is bizonyos mindnyájunkra nézve s még sem félünk tőle, mert reméljük, hogy nem egyhamar jó érettünk s csak közeledtekor száll meg igazán a halál érzete.

Bacó szerint rossz kertész az, a ki csak fejszével tudja fáit nevelni; szintúgy rossz nevelő az, aki csak ütleggel, éhséggel, börtönnel tudja az ifjúságot vezetni.

Habár joga van s bizonyos esetekben kötelessége is (? Szerk.) a tanítónak a testi büntetéshez, mint végső eszközhöz nyúlni, mégis a következőkre kell figyelemmel lennie.

A testi büntetést nagyon ritkán kell alkalmazni s ekkor is kerülni kell a kemény testi büntetést, valamint soha ne büntessen így a tanító a tanítás ideje előtt és alatt.

A fegyelmezés második eszköze: *a példa*.

„Példa általában minden cselekedet, melyet utánózni lehet; szorosabb értelemben az olyan cselekedet példa, melyet azért végezzünk, hogy azt más is tegye.“

Mivel a gyermek azt a tettet utánózza, mely által magát a felnőttekhez emelve gondolja, azért oly fontos a példa a nevelésben. A példa már fel nevelés. A nevelés-oktatásunk terén a példa főleg a látottakra szorítkozik. Azért minden nevelőnek erkölcsi érzetének egész erejével s feltékeny gondossággal kell tetteire vigyázni, ne hogy a növendékeket megbotránkoztassa.

A példában tehát a fegyelmezés hathatós eszköze rejlik.

A fegyelmezés eszközeinek összegzésére álljon előttünk Comenius az a hasonlata, melyben a fegyelmet a nappal hasonlította össze, mely a dolgokra: „a) folytonos fényt és melegséget, b) gyakran esőt és szelet, c) ritkán menydörgést és villamot áraszt.“ „A nevelő is kövesse a nap példáját az által, hogy: a) példájával, b) intéseivel, figyelmeztetéseivel s dorgálásaival és c) szigorával igyekezzék növendékeire hatni, ha a szelidség célhoz nem vezet.“

Herodek Károly.

Könyvszemle.

Hogyan volna egy czéljának megfelelő állami hülyék intézete szervezendő?

Irtá: Szenes Adolf. Külön lenyomat a „Néptanoda XXIX. évfolyamából. Nyomatott Pécselt Taizs József könyvnyomdájában. 1896.

Midőn szerző ezen 21 oldalra terjedő röpiratát átolvas-tam, azon benyomást tette reám, hogy ő eddig csak magán intézeteket látott és tanulmányozott; könyve legalább ennek a bélyegét hordja magán. Ha a czimlapon az „állami“ jelző helyett „magán“ jelző volna, a legnagyobb készséggel elismer-ném, hogy helyes utakon jár, így azonban szerzővel nem érthetek mindenben egyet. Igaz, nem is vindikálja magának azt a jogot, hogy az ő tervezete legyen az irányadó, sőt csak abban a reményben teszi közzé véleményét, hogy a mi abban jó, az kellő helyen méltánylásra találjon.

Nézzük pontonként. Az intézet cziménél Salgónak a Pallas lexikonban a hülyeségről irt meghatározását közölve, azon eredményre jut, hogy az intézet czimezésében a „gyenge elméjük“ szó fölösleges. Én nem tartom annak. Igaz, hogy a „hülye“ szó gyűjtő fogalom s az alá tartoznak a legsötétebb butaságtól kiindulva és a normalis gyermekek határáig lévő s található hiányos szellemi élet összes fokozatai. Ide tartoz-nak tehát a gyenge-tehetségük is (Schwachbefähigten); ezek számára szolgálnak Németországban a kisegítő iskolák. Ha most kizárólag „hülyék intézetéről“ beszélünk, akkor a gyenge-tehetségüket is ide sorozzuk, pedig ezek nem lehetnek jogosan az intézet lakói. Legjobban kifejezné a szerző által ajánlt másik czim, „A gyenge és tompa elméjük stb. intézete“, de ebben a „tompá“ szó igen visszataszító, a melyet az intézet érdekében okvetlen el kell vetnünk. Azért a gyenge tehetségükből való éles megkülönböztetés miatt jó, ha a „gyenge elméjűség“ a czimben helyt foglal.

A 2-ik pont alatt kettős czélt tűz ki az intézet elé: a nevelést és az ápolást. Ápolását az oly tompa elméjű gyerme-kek- és felnőtteknek, kiknél a nevelés eredményre nem vezetett.

A szakemberek ma napság már tisztában vannak azzal, hogy a kis intézet felel meg legjobban czéljának, mert ebben minden egyes specialis esetet szükséges megfigyelésre lehet méltatni. Ha pedig ápoló intézetté is tesszük a nevelő inté-zetet, annak időnként folyton nagyobbodnia kell, vagy pedig időmultával, midőn az ápoltak már megtöltötték, új növen-déket nem vehet fel.

Magán intézetnél első sorban az anyagi érdek az irány-adó; az a fő, hogy az intézet mindig tele legyen akár

kiskorú, akár felnőtt hülyével. Az állami intézetnek pedig minél több hülyét kell visszaadnia a társadalom számára, állandó tanyát ott egy sem üthet, ennek minta s igazi nevelő intézetnek kell lenni, a melyet asylummá tenni sohasem szabad. Németország *legjobb nevelő intézetei* ma napság szintén így vannak szervezve, de természetesen ezek nem magán intézetek. A nevelő intézettől független ápoló intézetet kell létesíteni a képezhetlen hülyék számára, illetve a függés annyiban álljon fel, hogy a nevelő intézetbe került képezhetlen növendékek néhány évi sikertelen próba után majdan oda kerülnek.

Ezekből kifolyólag nem helyeselhetem az intézet beosztását sem, hogy az nevelő intézetből és menedékhelyből álljon, mint szerző könyve 3-ik pontjában kívánja.

Soknak tartom a felső osztályokban egy tanítónak szánt 20 növendéket. A felső osztályokba — V-ik VI-ik — 15, az alsóbbakban 10 lehet a maximalis szám. Szerző az epileptikusokat is be akarja hozni az állami intézetbe. Ezeket pedig föltétlenül ki kell zárni onnan. Oly helyeken, hol elkülönítési rendszerrel egész kolóniákat emeltek a hülyék számára, — de nem az ilyenek Németország legjobb nevelő intézetei — egy teljesen külön álló épület csoportban vannak az epileptikusok, külön vezető, külön felügyelő személyzet alkalmazásával, úgy hogy a hülyékkel sohasem érintkeznek. Így van ez Potsdamban, Kückenmühlében stb. szóval több németországi intézetben. Berlin városa egyetlen epileptikus gyermeket sem küld Dahldorfba, hanem az epileptikusok számára külön intézetet állított fel Biesdorf falu mellett az ugynevezett Wuhlgarteni intézetet. Ha megnézzük Németország második legjobb nevelő intézetét a Gladbachit, ott sem találunk epileptikust.

Az epileptikus inkább beteg, mint hülye, itt orvosi beavatkozásra van szükség. Más tanterv, más tananyag szerint tanulnak.

Azután az epileptikus, a nem epileptikus hülyére ártalmas is lehet. A hülyék könnyen izgatható, ideges, testileg gyenge szervezetűek lévén, az epilepsia könnyen átimitáltatik.

Az intézet jövedelmi forrásául 5-ik pont alatt felveszi szerző a *földmívelés* és a kertészet jövedelmeit. Igaz, hogy ez a kettő a legfontosabb foglalkozás a hülyék számára: változatos is, könnyű is, és a mi fő egészséges. Azon a helyen azonban, a hol a jelenlegi intézet áll, legfőlebb a kertészetré lehet gondolni, ez elég is, lévén csupán nevelő intézetről szó. A földmíveléshez állattenyésztésre, fildek vásárlására volna szükség, a minek megvalósítása a székes főváros közvetlen közelében legalább is kétséges. Ezt nagyon drágán fizetné meg az állam, nálunk pedig még ma az a fő, hogy a tanítás kevésbe kerüljön s minél több hülye tanítassék.

Így volnánk a műhelyekkel is. Nem tudom, hogy szerző

hány igazi nevelő intézetet tudna a külföldiek között megnevezni, a melyekben „*jelentékeny összegeket szednek be*“ a műhelyekben elkészített munkák után. Az pedig nagyon is ideális felfogás, hogy fog akadni kereskedő, aki egy tanuló hülye által készített tárgyak eladására vállalkozand. A műhelyekről bővebben nem óhajtok szólni, elmondván röviden már véleményemet rólok. A 7-ik pontban az intézet vezetéséről szól, s az igazgató mellé támasztéknak egy *vezetőt* is ajánl, a ki a nevelő intézet szellemi vezetésében segédkezik az igazgatónak.

Nálunk a jelenlegi adminisztrálás mellett minden állami intézetben kizárólag az igazgató az intézet feje. Teljes felelősség mellett vezeti az intézet *összes* ügyeit; a tanerők egységes, összhangzatos működését, a növendékek haladását ő kíséri figyelemmel; a havi tanácskozásokon minden tanítóval jelentést tétet osztálya állapotáról, de személyes jelenlétével is többször meggyőződik erről az egyes osztályokban, hogy mindig hiteles tudomása legyen minden osztályról, minden növendékről.

Mi dolga lehetne tehát a szerző által ajánlt „vezetőnek“? Az, hogy segédkezzék az igazgatónak? Egy intézet feje nem lehet fél ember, hanem egész ember, e czélból rá nincs szükség. Az legyen a dolga, hogy „*felügyeljen a tanítás és munka rendszeres folyására*“, — ez az igazgató legfontosabb hatásköréhez tartozik; „*őre legyen a tanszereknek, könyvtárnak*“? ezen feladattal az igazgató bármelyik tanítót megbízhatja; „*az igazgatót távollétében saját felelősségére helyettesítse*“, igaz, ez lehetne feladata, de azért, mivel az igazgató évenként egyszer hosszabb időre távozhat az intézetből, kár volna „vezetőt“ kinevezni, hogy őt helyettesítse, hisz ez a hosszabb időre terjedő szabadságolása csakis miniszteri engedély alapján történhet, a mikor egy füst alatt helyetteséről is gondoskodand. Más alkalommal 24 órán túl ugy sem maradhat távol az igazgató az intézettől, mert a 24 órán túl terjedő távozására fölöttes hatóságának engedélyét kell minden egyes esetben kikérni.

A régi kalvinista intézeteknél volt szokásban az, hogy az igazgató mellett „tanvezető tanár“ is volt, feladata lévén a tanítás és nevelés belügyeinek intézése, ma azonban ezt sehol sem találhatják fel, különösen állami intézeteknél.

„A kertész legyen az intézet kapusa egyszersmind“ — nagyon nehéz egy rókáról két bőrt lehúzni. Egy ember egyszerre két különböző helyen: a kertben is, a kapuánál is, nem lehet a fizika törvénye szerint. Szolgálati pragmatikát és házszabályokat az igazgató nem adhat ki, legfeljebb akkor, amidőn már jóváhagyólag kiadott egyet a felettes hatóság. A szolga személyzetet nem a miniszterium *nevezi ki*, hanem az igazgató *veszi fel* s bocsájtja el a szükség követelménye szerint.

A 8-ik pontban többek közt így szól: „Az igazgatónak jogában áll a szükséghez képest a mesterembereket és kertészt is meghívni az értekezletekre.“ Itt — azt hiszem — nem jogokról, hanem inkább szabad rendelkezésről szólhatnánk, ha volnának mesteremberek az intézetben, alig hiszem azonban, hogy akadna igazgató, aki e szabad rendelkezésével élne, egy tantestületet ennyire lealacsonyítani sohasem szabad. Ez különben nem is tartozik egy intézet szervezéséhez.

A 9-ik pont alatt vannak a felvételi feltételek, a melyek a szokásos és az intézeteknél általában alkalmazott sablon szerint íródtak. Megjegyzem azonban itt, hogy dajka szerepre egy nevelő intézet sem vállalkozhat; már pedig bőven kijutna az intézetnek ebből is, ha a felvételi kort, mint szerző ajánlja az 5-ik életévnél állapítjuk meg. 7 év előtt nem vehető fel egy gyermek sem. A fizető növendékek is az intézettől kapnak ruhát a fizetett díj fejében, ez általában a szokás az állami intézeteknél.

Nem tudom magamnak megmagyarázni, miért kellene a szülőknek a *nevelés érdekében* minél kevesebbet látogatni meg gyermekeiket. Ha az intézeti rend érdekében történik ez, még érteném. A dalldorfi kitünő nevelő intézetben *minden vasárnap* 10—12-ig elárasztják a szülők az intézetet látogatásaikkal. Ha ezen látogatások a nevelés hátrányára történének, bizonyára nem engedné meg az intézet jeles vezetője.

A 11 pontban a növendékeknek az intézetből való elbocsájtás 4 heti előleges felmondáshoz köti. Ez talán (?) helyén van egy privát jellegű intézetnél, de az állami intézet méltósága nem engedheti meg, hogy előleges felmondást kössön ki, sem pedig azt, hogy a gyermek elvitele esetén a már befizetett, de a neveltetésére nem fordított összeg vissza tartassék.

Ezek után szerző a tanítással foglalkozik. Itt azon hibába esett, hogy egyes fontosabb dolgoknak nagyon is hiányos képét vázolja, mintegy fél hozzányúlni pl. a nyelvoktatáshoz, míg ellenben a számtannál e könyv keretébe nem illő módszertani fejtegetésekbe is bocsájtkozott.

Találunk azonban könyvében igen egészséges dolgokat is pl. a többek közt, hogy a kitelepitést ajánlja s hogy a gyermek még ekkor is az intézet felügyelete alatt álljon.

Sokat mondhatnánk még szerző e könyvéről, arról is a mi benne van, arról is a mi *nincs benne*, de ismételten azt mondjuk, hogy e lapok terjedelme nem engedi meg, hogy bővebb részletekbe bocsájtkozzunk.

Szerző minden esetre sokat foglalkozott az ügygyel s csak elismeréssel adózhatunk nemes fáradozásaiért.

..... s.

Külföldi Szemle.

A palatáblák ellen. Paedagogusaink már régóta hangoztatják, hogy a palatábla helyett papírt és írót kell az irni kezdő tanuló kezébe adni. Berlinben a hatóság utasította az iskolák igazgatóit, hogy a jövőben a palatábla mellőzésével papíron tanítsák meg a gyermekeket az írásra.

Siketnémák tankötelezettsége. A porosz képviselőházban Bremen titkos főkormánytanácsos kijelentette, hogy a jövő évben törvényjavaslat nyújtatik be a siketnémák tankötelezettségéről.

A siketség gyógyulása. Nem gyógyítása, mert ilyenben hinni nem lehet, hanem gyógyulásáról ad hirt a Bl. f. Taubst. május 15-iki száma. Ezek szerint egy intézetben tanult czipész siketnéma visszanyerte a hallását oly mértékben, hogy katona kötelezettségének is eleget tehet.

Bulgáriában is állítanak fel siketnéma-intézetet. Ennek vezetésére Németországból hívtak meg szakembert.

Ausztriában éppugy szükségét érzik annak, mint nálunk, hogy a négyérezékűek érdekében az eddiginél többet tegyenek. E téren ez ideig ott sem történt sok intézkedés, s a meglevő intézetek koránt sem elégségesek, hogy az összes tanköteleseket befogadhasák. A siketnémák $\frac{2}{3}$ része marad örök némaságra kárhoztatva. Nincs tanítóképző, nincs szakfelügyelet. A vakok fejlettebb oktatásügye mellett a hülyék a legelhagyatottabb sorsban vannak. A képviselő házban a Miniszter figyelmét hívták fel erre az ügyre, különösen a szegényebb sorsban levők érdekében, a kik nemcsak a tanításra, hanem gyámolításra is reászorulnak.

Új hangmérő. Rousselot abbé talált fel új készüléket, mely a hang erősségét a legnagyobb pontossággal állapítja meg.

Jubiláló siketnéma tanító. Wagner József a straubingi siketnéma-intézetben 50 évig működött szakadatlan, mint tanító. Ez alkalmat kartársai felhasználták arra, hogy házi ünnepélyt tartsanak s az érdemes kartársat méltóan üdvözljék.

Gyengetehetségű gyermekek oktatása. Berlinben külön kisegítő osztályok vannak gyengetehetségű gyermekek számára. Ezekben az osztályokban 2017-en tanítottak — míg 1894-ben csak 700 volt a számuk.

Az idsteini hülyék intézetében 1896-ban 102 növendék volt, kiket 2 előkészítő, 3 rendes és egy továbbképző osztályban tanítottak. A tanuláson kívül házimunkákkal is foglalkoztak, továbbá a fiuk kosárfonást, kefekötést tanultak, a leányok kötést, horgolást, stb.

A stetteni hülyék és eskorósak intézetében 428 az ápoltak száma és pedig 213 gyengetehetségű és 215 eskóros. Köztük többen vannak Magyarországból. Az intézet személyzete 139 egyénből áll.

Vegyesek.

Elmebetegügy, iszákosok menedékhelyei és védekezés a tüdővész ellen. Ily czim alatt adták be jelentésüket a külföldön tett tanulmány utjokról Dr. Chyzer Kornél és Dr. Niedermann Gyula. A tudós szerzők ezen nagy érdekű jelentéséről jövő évfolyamunkban számolunk be, most csak egy igen fontos kijelentésüket s tapasztalatukat jegyezzük fel, hogy t. i. az idioták intézeteiben az orvosi kezelésnek a paedagogiaival egyenrangu helyet kívánnak biztosítani s az orvosi vezetés mellett fennálló összhangot — mint ez Párisban is nyilvánul — tartják sikeresebbnek és célravezetőbbnek. Ez a kérdés minden esetre megérdemli a megfontolást és megvitatást.

Siketnémáink öröme. Mi tudjuk azt legjobban, mennyire örül a siketnéma annak, ha tavasz beköszöntével kilátásba helyezük azt a reményt, hogy nemsokára kimegyünk az erdőbe. Erdőbe, oda az ozondús helyre, hol tüdeje szivhatja az élet balzsamát. Nálunk a kirándulásnak nemcsak egészségtani szempontból van nagyobb jelentősége, fontossága, hanem egyszersmind társalgási szempontból is. A közvetlen szemlélet többet ér egy adag szómagyarázatnál.

Gyönyörű verőfényes tavaszi nap egyikén, kirándultunk a „cselőtei“ erdőbe. Korán talpon volt a növendék sereg, kész az indulásra, lázasság, izgatottság látszott rajtuk csak előre! előre! ezt a belső sugallatot minden egyes növendék külsőképen is kifejezte.

Már az uton szaladtak virágtól virághoz. Úgy egy óra alatt érhattünk a kies fekvésű „cselőtei“ erdőbe. Itt felütöttük sátorunkat, itt élveztünk egy napot, mely úgy a gyermekekre, mint ránk nevelőkre is igen kellemes volt.

Bebocsátkozzam-e a részletekbe, elmondjam miként sütötünk szalonnát, mily idillikus képek rajzolódtak le itt-ott? Avagy felemlítsem-e azt a klasszikus utat, mely „Naszál“-ra visz? Nem, nem hozakodom az ilyenekkel elő, nem tartozhatik ez e lap keretébe, de meg nem is akarom oly hosszú pórásra eresztetni leírásomat.

Szürkölödni kezdett, mikor odahagytuk a kedves emlékekkel megáldott völgyet, üdvözölve távoztunk „Naszál“ hatalmas hegyétől, hogy egy rövid idő múlva viszont találkozhassunk.

Képesítő vizsgálat. A vácsi kir. orsz. nevelő és tanképző. intézetben máj 28 és 29-én tartattak úgy az írásbeli, mint a szóbeli képesítő vizsgálatok. Képesítőre jelentkező összesen 6 volt, kik közül *hármán* képesítetteknek nyilvánítottak és pedig kettő (*Bihary K. és Válek J.*) kitűnő eredménnyel. Üdvözljük a legfiatalabb kollegákat, kívánva nehéz pályájukon a legjobbakat.

A vizsgán Dr. Nárai Szabó Sándor elnökölt, mint minis-teri biztos, ki a vizsgálat befejeztével elismerését fejezte ki az igazgatónak és tanároknak a felmutatott szép eredmények felett.

Jótékony-ság. A napilapokban e hó folyamán olvashattuk, hogy Taub Salamon, a ki szerencsés üzleti viszonyainál fogva milliókra tett szert, végrendeletében vagyonának fele részét jótékony czélokra hagyta. A számos jótékony intézet között, a kiket hagyományaival elárasztott, azoknak a szerencsétleneknek az intézetei is szerepelnek, a kiknek sorsa bennünket is közelebről érdekel. Különösen jelentékeny az az összeg a mit vakok érdekében hagyott hátra. Ő ugyanis Fochs Henriknek, az izraeliták orsz. siketnéma-intézete alapítójának példáján felbuzdulva egy izr. vakok intézetének létesítésére több mint 100000 forintot hagyott, olyan kötelezettséggel azonban, hogy ha ezen intézet 20 éven belül nem létesíttetnék, akkor a tőke kamataival együtt a létesítendő gymnasium és a Brody Adél gyermekkorház között osztassék fel. Nem hiszszük, hogy ezen eshetőség beállhatna, mert olyan nagy a vakok száma, a kik eddig hiába várják, hogy a társadalom áldozatkészsége az ő elhagyatottságukat is megszüntesse, s annyira melegen karolja fel az izr. hitközség, a mely ezen hagyományt is kezeli, a szerencsétlenek ügyét, hogy aligha tévedünk, ha azt hiszszük, hogy a vakok intézetének felállítása már csak rövid idő kérdése. Ezen nagy hagyományon kívül az izr. siketnémák orsz. intézetének is juttatott örökhagyó 20000 forintot, valamint a vakok intézetének is 500 forintot. Vajha minél számosabban találkoznának vagyonosabb emberbarátok, a kik vagyonuk feleslegéből a szerencsétleneknek is juttatnának. Vajha mentül több Taub Salamon találkoznék hazánkban.

Meggyilkolt siketnéma. A ritkaságok közé tartozik, hogy a siketnémát oly módon, mint az a fővárosban történt, meggyilkolhassanak. A siketnémák általában bizalmatlanok a hallók iránt s csak barátjuknak ismert egyénnel szeretnek együtt lenni s csak ennek hisznek annyira, hogy ismeretlen helyre is elmennek velük. Csak annak tulajdonítható, hogy június 4-én két kereskedő segéd, Fuchs H. és Hegyi K. Appel Lajos siketnémát a Gellérthegyre csalhatta ékszer eladás ürügye alatt, mert Appel Fuchst barátjának tartotta. Ennek a szavára vett magához 1600 frt értékű ékszereket, hogy azt egy nyaraló tulajdonosának eladja. A gonosztevők azonban a szegény siketnémát egy félreeső helyre csalták s megölték, elrabolván a nála talált ékszereket. Tettük csakhamar kitudódott s másnap már a börtönbe kerültek.

Hirdetések.

Lapunk kiadóhivatalában

rendelhető meg:

—*— **„A siketnéma-oktatás és
nevelés kézikönyve.”** *—

Irta: *Scherer István.*

— **Ára 3 korona.** —

Nélkülözhetlen tanácsadó szülők és tanügy barátok részére, valamint mindazoknak, a kik a siketnémák tanításával foglalkozni akarnak.

A mű jövedelmének fele része a „Testi és szellemi fogatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület” asylumának fenntartására fordítottik.